

Remissyttrande

Datum 2024-12-10

Diarienummer RS 2024-04250

Finansdepartementet

Ert diarienummer Fi 2024/01460

Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyrelse, styrning (SOU 2024:43)

Västra Götalandsregionen (VGR) anser att utredningen bör ses i en bredare kontext av ett flertal pågående och avslutade utredningar som behandlar statens roll och ansvar gentemot kommuner och regioner. VGR delar det som lyfts i SKR:s särskilda yttrande i betänkandet om att "...det finns en tendens till en allt starkare statlig styrning som kommer till uttryck inte bara i den här utredningen utan också i andra utredningar. Från kommunal och regional utgångspunkt missgynnar det förutsättningarna för kommuner och regioner att bära välfärdsuppdraget".

VGR delar utredarens utgångspunkt att samverkan är nödvändig för en fungerande flernivåstyrning. Vi ser dock att förslagen i utredningen riskerar att skapa otydlighet i flernivåstyrningen. I likhet med SKR:s särskilda yttrande i betänkandet instämmer VGR i att samverkansbegreppet behöver tydliggöras samt att det är viktigt att klargöra att en ändamålsenlig samverkan byggs på skapande av samsyn kring gemensamma mål och intressen.

11. Statens samverkan med kommuner och regioner

VGR delar utredarens utgångspunkt att samverkan är nödvändig för en fungerande flernivåstyrning. Vi ser dock att förslagen i utredningen riskerar att skapa otydlighet i flernivåstyrningen. I likhet med SKR:s särskilda yttrande i betänkandet instämmer VGR i att samverkansbegreppet behöver tydliggöras samt att det är viktigt att klargöra att en ändamålsenlig samverkan byggs på skapande av samsyn kring gemensamma mål och intressen.

11.4 Kunskapsstyrning

VGR delar inte utredningens bedömning.

I och med överenskommelsen mellan myndigheterna i Rådet för styrning med kunskap och regionernas nationella kunskapsstyrning samt med regeringens avsiktsförklaring om en gemensam kunskapsstyrning anser VGR att partnerskapet till stöd för kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvård har en välfungerande

---

Postadress:	Besöksadress:	Telefon:	Webbplats:	E-post:
Regionens Hus	Residenset, Torget	010-441 00 00	www.vgregion.se	regionstyrelsen@vgregion.se
462 80 Vänersborg	Vänersborg			

samverkan. Det finns inte några skäl att utveckla nya former för samverkan eller dialogforum mellan staten och huvudmännen inom kunskapsstyrningen.

VGR anser att befintliga strukturer möter de behov som finns för dialog och samverkan. Utveckling och lärande sker kontinuerligt. Till exempel så arrangeras en årlig dialog (kopplad till den årliga uppföljningen i avsiktsförklaringen) med regeringen, myndigheter, SKR och regioner under första kvartalet 2025 i syfte att återrapportera arbetet under 2024. I partnerskapet till stöd för kunskapsstyrning inom hälso- och sjukvård finns en strukturerad ordning med regelbundna möten för dialog mellan parterna var sjätte vecka.

11.10 Länsstyrelsernas roll i samverkan

VGR avstyrker förslaget om att inrätta regionala kommunråd där länsstyrelsen är sammankallande.

VGR ser positivt på att fortsätta utveckla samverkan med både kommuner, länsstyrelsen och övriga statliga myndigheter. Däremot ser VGR att de etablerade och välfungerande samverkansformerna i länet riskerar att försämrans om det inrättas nya kommunråd där länsstyrelsen är sammankallande. VGR ser att det finns en risk att inrättandet av kommunråd kommer skapa en större otydlighet i roller och ansvar, inte minst då de inte kommer med några nya befogenheter. Om utredningens inriktning är att förtydliga ansvar och roller utifrån det regionala utvecklingsuppdraget så behöver det ske utifrån det regionala behovet och perspektivet snarare än det statliga behovet.

Även om det i betänkandet påpekas att roll- och ansvarsfrågor kopplat till det regionala utvecklingsuppdraget primärt kommer behandlas i SVESAM-utredningen (Utredningen för Sveriges sammanhållna utveckling, dir. 2024:69) så konstaterar VGR att utredningen öppnar för möjligheten att ge länsstyrelsen och andra statliga myndigheter uppdrag på områden med anknytning till det regionala utvecklingsansvaret, vilket kan försvaga regionernas mandat och ansvar.

I Västra Götaland finns ända sedan regionbildningen 1999 väl utarbetade samverkansformer med kommunerna. Inom det regionala utvecklingsområdet är beredning i sektorsövergripande frågor med en territoriell påverkan ett av grundfundamenten och ett arbetssätt som man kom överens om då det regionala utvecklingsansvaret flyttade från staten länsstyrelsen till Västra Götalandsregionen år 1999. Den kommunala förankringen är en viktig fråga för en så stor regionbildning som Västra Götaland med 49 kommuner.

Väststyrelsens förarbeten, som låg till grund för utformningen av den nya regionen och det utökade ansvaret för regional utveckling, lade stor vikt vid att arbetet skulle organiseras utifrån behovet av legitimitet från kommunerna, och att större viktiga strategiska frågor därmed skulle beredas tillsammans med kommunföreträdarna, vilket numera sker inom ramarna för regionstyrelsens

beredning för hållbar utveckling där VGR:s politiska ledning är representerade tillsammans med de fyra kommunalförbundens direktionspresidier.

VGR har även en väletablerad samverkan med länsstyrelsen i Västra Götaland, där regelbundna möten sker både på tjänstepersonnivå och på ledningsnivå (där landshövding och länsöverdirektör möter VGR:s politiska- och tjänstepersonledning). Som en del i detta har VGR och länsstyrelsen i Västra Götalands län antagit en överenskommelse om samverkan under perioden 2023-2026. De områden för samverkan som särskilt pekas ut i överenskommelsen är:

- Hållbar regional utveckling, med fokus på att skapa förutsättningar för grön omställning i Västra Götaland
- Civilt försvar och beredskap, med fokus på att säkerställa samarbetsformer och arbetssätt mellan organisationerna

11.11 Samverkan i kris och krisberedskap

VGR instämmer i utredningens slutsatser om att nuvarande former för samverkan vid framtida kriser i huvudsak är lämplig och att samverkansaktörerna bör fokusera på att öva på samverkan i normala tider.

VGR anser dock att ansvar och roller för berörda myndigheter bör förtydligas i ännu högre utsträckning eftersom otydligheter i denna innebär långsammare hantering i akuta situationer. Exempelvis: att en aktör har ett nationellt samordningsansvar svarar inte på frågan om vem som beslutar om hur något ska prioriteras eller hanteras när det uppstår nationella bristsituation.

VGR anser även att de olika statliga myndigheterna och sektorsansvariga behöver samordna sig i större utsträckning eftersom regionerna ofta kontaktas av flera aktörer i liknande frågor. Exempelvis ska regionerna leverera lägesbilder till såväl Länsstyrelsen, Socialstyrelsen och MSB, men genom olika IT-system och genom att besvara liknande men ändå inte exakt samma frågor. Detta skapar suboptimering och onödig administrativ börda samtidigt som regionerna inte ges återkoppling eller själva har möjlighet att dra nytta av nationellt sammanställda lägesbilder. Detsamma gäller statliga uppdrag där regionerna ombeds inkomma med information eller delta i möten i snarlika frågor fast till olika myndigheter.

VGR instämmer även i utredningens slutsatser om att ersättningen till kommuner och regioner inte bör bestämmas utifrån årliga förhandlingar med SKR utan att finansieringen kräver större kontinuitet och förutsägbarhet. Statliga medel bör fördelas på sedvanligt sätt, det vill säga genom statsbidrag. VGR önskar däremot inte att statliga medel tilldelas genom den nuvarande ordningen med ansökningsförfarande. Det årliga ansökningsförfarandet, som infördes i samband med att medel till hälso- och sjukvårdens arbete med civilt försvar gick från överenskommelser mellan staten och SKR till en ordning med fördelning av medel enligt Förordning (2023:489) om statsbidrag till regioner för hälso- och

sjukvårdens beredskap, anses inte bidra till ökad styrning utan snarare ökad administration och att arbetet med uppbyggnaden av beredskapen riskerar att saktas ned då regionerna årligen måste invänta svar på finansiering istället för att komma igång med insatser.

För att regionerna ska kunna konkretisera sin planering av förmåga vid höjd beredskap och krig önskas även att Försvarmakten konkretiserar vilka behov de har av det civila försvaret och att staten konkretiserar vad regionerna ska dimensionera för i sin uppbyggnad av beredskapen. Exempelvis: vad ska regionerna ha i beredskapslager och hur länge ska det räcka? På samma sätt behövs tydliga prioriteringar så som vilken vård ska prioriteras och prioriteras ned (vård som inte kan anstå). Att regionerna ska planera för höjd beredskap och krig är inte tillräcklig vägledning.

12 Statens samverkan med SKR

12.3.2 Utvecklad samverkan mellan staten och regionerna genom samverkansregionerna

VGR är positiva till ökad samverkan mellan regionerna och med staten i frågor som gynnas av ett regionöverskridande eller nationellt perspektiv. VGR avstyrker dock förslaget att införa en tvingande regel för samtliga samverkansregioner att samverka genom kommunalförbund eller gemensam nämnd. VGR anser att förslaget innebär ett oproportionerligt ingrepp i organisationsfriheten.

Förslaget är en inskränkning av regionernas självstyre. Utredaren menar att det är en godtagbar inskränkning av självstyret då samverkansregionerna redan har förväntats skapa effektiva beslutsprocesser på egen hand och att mindre inbegripande åtgärder redan har prövats. Det framgår dock inte av betänkandet att det finns ett utbrett missnöje med hur det fungerar idag. Snarare presenteras ny paragraf som ett sätt för staten att i stället för överenskommelser med SKR kunna samarbeta och träffa överenskommelser direkt med samarbetsregionerna.

Utredaren hänvisar även till att liknande bestämmelser redan finns i kollektivtrafiklagen (2010:1065), och att inskränkningen där med inte är någon ny företeelse. En viktig skillnad i kollektivtrafiklagen jämfört med utredarens förslag är dock att kommunerna och regionen kan välja att antingen regionen eller kommunerna ensamt ska bära ansvaret för kollektivtrafiken. Kommer regionen och kommunerna fram till att gemensamt bära ansvaret, ska det organiseras genom ett kommunalförbund.

Den kommunala och regionala självstyrelsen har en central ställning i Sverige och utgör en viktig del av vårt demokratiska system. VGR bedömer att eventuella positiva effekter av lagförslaget inte kan motivera en inskränkning.

Vidare finns inget hinder i dagsläget för samverkansregioner att självmant ingå i kommunalförbund eller gemensam nämnd. Det bör fortsatt vara upp till varje samverkansregion att besluta om den samverkansmodell som passar utifrån lokala förhållanden. Förslaget innebär framför allt en ökad möjlighet till statlig styrning än förbättrad samordning och samverkan mellan regioner och med staten.

För samverkansregionen Västra sjukvårdsregionen sker samverkan genom samverkansavtal mellan Västra Götalandsregionen och de norra kommunerna i Region Halland. Samverkansregionen är ett politiskt samverkansorgan som har en rådgivande och rekommenderande funktion.

13 Överläggningar mellan regeringen och kommunsektorn

13.7 En formaliserad ordning för överläggningar bör införas

VGR delar utredningens bedömning att det finns ett behov om ett formaliserat samråd mellan staten och kommunsektorn. På vilket sätt ett kommunförbund företräder sina medlemmar är en fråga för förbundets medlemmar. VGR ser Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) som en självklar företrädare för kommunsektorn i sådana överläggningar.

15 Deltagande på distans

VGR delar utredningens bedömning om att det finns ett behov av att kunna delta på distans på fullmäktige- och nämndsammanträden och att de formella kraven i kommunallagen behöver ändras.

15.10.1 De formella kraven för deltagande på distans bör ändras

VGR tillstyrker förslaget och anser att det är ändamålsenligt utformat. Förslaget underlättar den praktiska hanteringen vid deltagande på distans och minskar de tillämpningsproblem som tidigare har förekommit. Det är också positivt att utredningen förtydligar att ljud- och bildöverföring i realtid inte måste ske oavbrutet, även om detta inte direkt framgår av lagtexten.

15.10.2 Fullmäktiges presidium ska inte kunna delta på distans

VGR tillstyrker förslaget.

15.10.3 Fullmäktigebeslut om nämndsammanträden på distans

Utredningen föreslår att fullmäktige ska besluta i vilken utsträckning samtliga ledamöter i en nämnd får eller ska delta på distans. VGR tillstyrker förslaget men önskar vissa förtydliganden. Det behöver inledningsvis förtydligas i vilka situationer det är tänkt att ledamöterna *får* respektive *ska* delta på distans. Det bör

vidare tydliggöras vad det är fullmäktige ska besluta om i reglementet och vad som kan delegeras till nämnden att besluta om. Utredningen menar att det är upp till nämnden att avgöra om möjligheten till obligatoriskt deltagande på distans ska utnyttjas, vilket nämnden inte kan om fullmäktige har angett att deltagande under vissa förutsättningar *ska* ske på distans. Om det skulle ankomma på nämnden att besluta om obligatoriskt deltagande på distans bör det också förtydligas om det krävs ett beslut i nämnden eller om det är tillräckligt att det framgår av kallelsen som ordföranden ansvarar för. Utredningen är inte entydig i denna del.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Helén Eliasson
Regionstyrelsens ordförande

Håkan Sandahl
Regiondirektör